

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Vattenvårdsenheten
Hanna Tornevall
031-605083
0736-654041

hanna.tornevall@lansstyrelsen.se

Särskild sammanställning
2009-12-21

Diarienummer
537-8552-2009,
537-8561-2009,
537-8564-2009,
537-8567-2009

Sida
1(27)

Särskild sammanställning av inkomna synpunkter angående Vattenmyndigheten i Västerhavets Förslag till förvaltningsplan, Förslag till miljö kvalitetsnormer, Förslag till åtgärdsprogram samt Förslag till miljökonsekvensbeskrivning

Sammanfattning av inkomna synpunkter och hur de har beaktats

Vattenmyndigheten har, i enlighet med 5 kap. 4 § förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, vattenförvaltningsförordningen, samt 5 kap. 4 § miljöbalken och 6 kap. 16 § miljöbalken, sammanställt samrådssynpunkter på förslagen till förvaltningsplan, miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och miljökonsekvensbeskrivning efter samrådet under perioden 1 mars – 1 september 2009. Vattenmyndigheten har erhållit 379 skriftliga svar, varav 76 via webbenkäten som funnit tillgänglig på vattenmyndighetens webbsida.

Vattenmyndigheten redovisar samtliga yttrande på vattenmyndighetens webbplats, www.vattenmyndigheterna.se. Nedan redovisas en sammanfattning av yttrandena för varje förslag samt hur vattenmyndigheten har beaktat yttrandena.

Många synpunkter på **förvaltningsplanen** rör struktur och läsbarhet, som till exempel att dokumentet är omfattande, svåröverskådligt och för detaljerat. Å andra sidan anser flera remissinstanser att dokumentet är för övergripande. Det har även kommit synpunkter som pekar på att dokumentet är en bra sammanfattning av arbetet. En del remissinstanser har lyft fram att det saknas en röd tråd och att det finns olikheter mellan distrikten både när det gäller terminologi och innehåll.

Bearbetning av förvaltningsplanen har därför främst gjorts för att öka läsbarhet, tillgänglighet och enhetlighet mellan vattendistriktet. Ändringar och förtydliganden har också gjorts för att tydligare beskriva arbetet samt uppfylla alla krav i vattenförvaltningsförordningen. Avsnittet Inför nästa förvaltningscykel 2010-2015 har tagits fram baserat dels på inkomna synpunkter, dels på interna diskussioner mellan vattenmyndigheterna. Detta avsnitt beskriver hur vattenmyndigheterna avser att arbeta under nästa cykel när det gäller bland annat samordning och samverkan, kartläggning och analys, klimatfrågor, övervakning, åtgärder, dataunderlag och datahantering samt rapportering till EU.

Många av remissynpunkterna på **miljökvalitetsnormerna** berör normernas rättsliga status. Flera remissinstanser har haft synpunkter på bedömningsgrunderna som använts vid klassning av vattenförekomsternas status. Kritik har även framförts på att statusklassningarna och bakomliggande dataunderlag är bristfälligt och otydligt. Olikheter mellan vattendistriktet har även uppmärksamats.

Förändringar utifrån remissynpunkterna på miljökvalitetsnormerna har bland annat rört samordning av kriterier mellan vattenmyndigheterna, bland annat för utpekande av kraftigt modifierade vatten. Vidare kommer icke-försämringskravet att utgå som en självständig bestämmelse eftersom detta finns inbyggt i normerna. I vissa fall har synpunkter på statusklassningar föranlett justering av status och därmed också av miljökvalitetsnormen. Vattenmyndigheten kommer under nästa cykel bland annat arbeta vidare med att kvalitetssäkra statusklassningarna och därmed normerna, fastställande av kraftigt modifierade vatten och de särskilt förorenande ämnena.

Flertalet av samrådsyttrandena lämnar synpunkter på **åtgärdsprogrammet**, såväl vad gäller de 40 föreslagna åtgärderna som myndigheter och kommuner ska genomföra, som konsekvensanalysen. Huvuddelen av synpunkterna är kritiska till åtgärdsprogrammet, några vill ha ett kraftfullare åtgärdsprogram.

Vattenmyndigheterna har tillsammans omarbetat åtgärdsprogrammets disposition och harmoniserat innehållet så långt möjligt. Åtgärdsprogrammet har reviderats för att skapa tyngdpunkten i åtgärder och dess konsekvenser. Konsekvensanalysen har fördjupats och utvecklats så att den bemöter frågeställningar i de inkomna yttrandena. Regeringen har prövat åtgärdsprogrammet enligt myndigheternas begäran. Många synpunkter på bland annat utformning, underlag, åtgärder och åtgärdsutformning och konsekvensanalys har inte beaktats eller kunnat beaktas av olika anledningar, men kommer till olika delar att tas med till den andra förvaltningscykeln.

Synpunkter på **miljökonsekvensbeskrivningen** rör olikheter i struktur och omfattning mellan vattenmyndigheterna. Det finns ett flertal synpunkter som har koppling till den juridiska konstruktionen i miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen. Bearbetning av dokumenten har gjorts baserat på inkomna synpunkter för att öka läsbarhet och tillgänglighet. En omarbetning av disposition och innehåll samt harmonisering mellan vattenmyndigheterna har genomförts. Nu är strukturen gemensam och i så stor utsträckning som möjligt även innehållet.

Vattenmyndigheten är medveten om att det finns ett stort behov av mer data, information och kunskap om vattens miljöförhållanden inom vattendistriktet, och att detta behöver utvecklas under kommande år.

Bakgrund och samrådsprocess

Vattenförvaltningen, som är det svenska genomförandet av EU:s vattendirektiv, innebär att Sverige skall kartlägga och analysera alla vatten, fastställa mål/kvalitetskrav och upprätta åtgärdsprogram för vattenmiljöerna i Sverige samt övervaka dem. Syftet med arbetet är att uppnå målsättningen ”god vattenstatus” i alla vatten senast år 2015.

Samrådet har omfattat fyra dokument som hänger samman:

- Förvaltningsplanen sammanfattar arbetsmetoder och resultat inom vattenförvaltningen från 2004 och fram till idag. Planen ger även en kort beskrivning av inriktningen på det fortsatta vattenförvaltningsarbetet.
- Miljökvalitetsnormer innehåller förslag till vilka miljökvalitetsnormer som ska gälla för distriktens vatten. Målet är att alla vatten (yt-, kust- och grundvatten) ska nå minst god status under perioden 2015-2027. Vissa vatten har fått en lägre miljökvalitetsnorm än god status. Detta har i så fall motiverats.
- Åtgärdsprogrammet beskriver de åtgärder som bedöms nödvändiga för att de beslutade miljökvalitetsnormerna ska uppnås i tid. Det handlar dels om att utveckla styrmedel, dels om konkreta förbättringar av vattenmiljön. Åtgärderna som beskrivs i programmet riktar sig till myndigheter och kommuner.
- Miljökonsekvensbeskrivningen är en generell och övergripande beskrivning av de miljökonsekvenser som det föreslagna åtgärdsprogrammet väntas få.

Vattenmyndigheten har, i enlighet med 5 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen samt 5 kap. 4 § miljöbalken och 6 kap. 16 § miljöbalken sammanställt de synpunkter som remissinstanserna haft på samrådshandlingarna ”Förslag till förvaltningsplan”, ”Förslag till åtgärdsprogram”, ”Förslag till miljökonsekvensbeskrivning” samt ”Förslag till miljökvalitetsnormer för Västerhavets vattendistrikt”.

Samrådshandlingarna kungjordes i 89 dagstidningar den 27 februari 2009 och har funnits tillgänglig hos vattenmyndigheten, samtliga kommuner och länsstyrelser inom vattendistriktet under perioden 1 mars till 1 september 2009. De har även funnits tillgänglig på vattenmyndighetens webbplats. Handlingarna har skickats ut till 356 adressater och presenterats av vattenmyndigheten och länsstyrelser under olika möten i distriktet. Yttrande som inkommit senare än 7 september har vi inte kunnat beakta.

Vattenmyndigheten har övervägt alla synpunkter, arbetat intensivt i dialog med övriga vattenmyndigheter, genomfört dialogmöten med representanter för flera myndigheter och andra intressenter och presenterat övervägandena för vatten-delegationen.

Beskrivning av hur Västerhavets vattendistrikt genomfört samrådet

Under mars-april 2009 genomförde vattenmyndigheten tillsammans med ansvariga länsstyrelser informationsmöten i Halmstad, Vänersborg, Göteborg, Karlstad och Mariestad. Syftet med mötena var att underlätta för deltagarna att svara på vattenmyndighetens remiss genom att ge en bakgrund till materialet samt beskriva struktur och upplägg av samrådshandlingarna. Drygt 200 personer deltog på dessa möten. Minnesanteckningar och presentationer finns på vattenmyndighetens webbplats. Länsstyrelserna har sedan haft en fördjupad samverkan med vattenråden. I de områden där vattenråd inte bildats har samverkan genomförts med en bred inbjudan till intressenter. Målet har varit att informera om samrådet och möjligheten att lämna synpunkter, att svara på frågor och även att samla in synpunkter på plats. Omkring 130 möten genomfördes under samrådsperioden.

Hur synpunkterna har beaktats

De inkomna svaren har innehållit en stor mängd olika synpunkter på dokumenten och vattenförvaltningens genomförande. Nationella synpunkter har hantierats gemensamt av de fem vattenmyndigheterna. De distriktsspecifika synpunkterna har hanterats av Västerhavets vattenmyndighet och länsstyrelserna inom vattendistriktet. Alla inkomna yttranden kan läsas i sin helhet på vattenmyndighetens webbplats.

Framtagning, sammanställning och analys av samrådsmaterialet har skett inom respektive vattendistrikt. Betydande insatser har gjorts för att på bästa sätt samordna arbetet inom och mellan distrikten. Trots betydande samordningsinsatser mellan vattenmyndigheterna finns olikheter mellan vattendistriktens redovisningar. Därför tillsattes under våren 2009 en grupp med en representant från varje vattendelegation för att analysera det man bedömer är de viktigaste gemensamma frågeställningarna. Detta dels för att de juridiska dokumenten ska vara konsekventa för olika mottagare i Sverige som berörs av flera myndigheters beslut, dels för att Sverige ska ha en gemensam profil i frågeställningarna gentemot EU-kommissionen vid rapportering och granskning.

I denna särskilda sammanställning redogörs övergripande för de synpunkter som inkommit på samrådshandlingarna och hur de har beaktats, om de inte har beaktats och i så fall en motivering till detta, eller om de noterats för framtida arbete. För en mer detaljerad sammanfattning hänvisas till vattenmyndighetens webbplats. Under våren 2010 kommer vattenmyndighetens ställningstagande till lokala och distriktsrelaterade synpunkter presenteras i mer detalj.

Sammanställning av inkomna remissvar

Nedan följer en sammanställning av inkomna remissynpunkter, presenterade per samrådsdokument. Svaren från webbenkäten ingår i sammanställningen.

Till vattenmyndigheten i Västerhavet har inkommit svar från 379 remissinstanser. De organisationer som har lämnat synpunkter på alla eller delar av samrådsdokumenten finns listade i Bilaga 1.

Sammanställning av synpunkter på Förslag till förvaltningsplan och hur de har beaktats

Generellt om inkomna synpunkter

Omkring 15% av de inkomna synpunkterna har rört förslag till förvaltningsplan. Många synpunkter har rört struktur och läsbarhet, som till exempel att dokumentet är omfattande, svåröverskådligt och för detaljerat. Å andra sidan anser flera remissinstanser att dokumentet är för övergripande. Det har även kommit synpunkter som pekar på att dokumentet är en bra sammanfattning av arbetet. Tabeller och kartor har fått dels positiva synpunkter, dels negativa som anser att de är svåra att läsa respektive tyda. En del remissinstanser har lyft fram att det saknas en röd tråd och att det finns olikheter mellan distrikten både när det gäller terminologi och innehåll.

När det gäller innehållet i Förslag till förvaltningsplan så har bland annat Naturvårdsverket pekat på att vattenförvaltningsförordningens bilaga 1 inte är uppfylld. SGU har lyft fram flera områden där det saknas information om grundvatten. Under samrådsperioden har vattenmyndigheterna även bjudit in till att lämna synpunkter på vad som ska genomföras under nästa cykel. Många remissinstanser har lämnat sina åsikter och det har varit värdefullt. Många har även uttalat sig i positiva ordalag kring fortsatt medverkan i vattenförvaltningsarbetet.

Flera remissinstanser har berört den svenska implementeringen av ramdirektivet för vatten. Synpunkter som förs fram är bland annat att den svenska tolkningen är strängare och mindre demokratisk än i övriga europeiska länder. Synpunkter kring bristande samverkan och samordning med annat arbete inom vattenområdet är också vanliga.

Förändringar som har genomförts

Bearbetning och utökning av innehållet i dokumenten har gjorts baserat på inkomna synpunkter för att tydligare beskriva arbetet samt uppfylla de formella kraven.

- **Språkgranskning** har gjorts av respektive förvaltningsplan. Generellt har vi arbetat med att förtydliga hänvisningar till underlagsmaterial samt att använda en genomtänkt och konsekvent terminologi i dokumenten. En gemensam **ordlista** har tagits fram till alla dokumenten.
- I **sidhuvudet** finns avsnittet utskrivet så att det ska underlätta att hitta i dokumentet.
- **Innehållsförteckningarna** har utökats.
- Struktur och texter har arbetats igenom mellan de fem vattenmyndigheterna så att **rubriksättningen** är gemensam i de allra flesta avsnitt. Många texter är också **nationellt gemensamma**. Detta för att underlätta jämförelser mellan distrikten.

- Bearbetning av innehållet i dokumenten har gjorts baserat på inkomna synpunkter för att tydligare beskriva arbetet samt uppfylla alla krav i vattenförvaltningsförordningen.
- En i huvudsak gemensam struktur för **Sammanfattningen** med under-rubriker och innehåll har tagits fram.
- **Inledningsavsnittet** har utökats med en beskrivning av det redan pågå-ende vattenrelaterade arbetet, den lagstiftning som styr detta samt en tydligare beskrivning av organisationen av vattenförvaltningen i Sverige.
- Avsnittet **Information om vattenmyndigheten** har utgått och informationen har arbetats in i nästföljande avsnitt, Beskrivning av vattendistriktet.
- I **Beskrivning av vattendistriktet** har vi förbättrat texter om grundvat-ten samt hur vattenförekomstindelningen har utförts. En tydligare be-skrivning av typindelningen och typspecifika referensförhållanden i vattenförvaltningsarbetet har infogats.
- Tabeller med typologi har inkluderats i avsnittet **Beskrivning av vat-tendistriktet**.
- Avsnittet Register över skyddade områden har bytt rubrik till **Skydda-de områden enligt vattenförvaltningsförordningen**. Inledningstexten har förbättrats så att det bättre framgår vad registret är och hur vatten-förvaltningen hanterar skyddade områden enligt vattenförvaltningsför-ordningen.
- Skrivningarna i avsnittet **Övervakning** har kompletterats så att det bätt-re framgår vilka brister som finns och hur vi avser arbeta för att förbätt-ra övervakningsnätverket.
- I avsnittet **Status 2009** har nationella texter kring kvicksilver och kraf-tigt modifierade vatten lagts in. Vidare har avsnittet kompletterats med en karta över kemisk status utan kvicksilver. Texter kring grundvatten har utökats.
- Avsnittet Påverkansanalys har delats i två avsnitt, **Påverkansanalys** re-spektive **Miljöproblem**.
- Avsnittet **Miljöproblem** har utökats med de beskrivande texter som ti-digare fanns i förslag till åtgärdsprogram. Texter kring grundvatten har utökats.
- Ett tydligare avsnitt om **Miljökvalitetsnormer** har tagits fram med gemensam struktur med underrubriker och innehåll. Fokus har lagts på att förmedla en gemensam bild av miljökvalitetsnormernas konstruk-tion och legala status. Dessa texter är i stort gemensamma för de fem vattenmyndigheterna.
- En tydligare sammanfattning av åtgärdsprogrammet har tagits fram till avsnittet **Åtgärder för bättre vatten**. Här finns åtgärderna presentera-de, det förklaras hur de förväntas bidra till att miljökvalitetsnormerna nås, samt vilka konsekvenser åtgärdsprogrammet väntas få. Vidare pre-senteras också en beskrivning av hur vattenfrågor hanteras i den svens-ka lagstiftningen.

- Avsnittet **Deltagande i vattenförvaltningen** har utökats med texter kring vad samråden lett till, samt texter om hur samrådet under 2009 har bedrivits och vilket resultat det lett till. Ett avsnitt om slutsatser från arbetet i första cykeln har inkluderats.
- Avsnittet **Vattenförvaltningen 2009-2015** har tagits fram baserat dels på inkomna synpunkter, dels på interna diskussioner mellan vattenmyndigheterna. Detta avsnitt beskriver hur vattenmyndigheterna avser att arbeta under nästa cykel när det gäller bland annat samordning och samverkan, kartläggning och analys, klimatfrågor, övervakning, åtgärder, dataunderlag och datahantering samt rapportering till EU.

Synpunkter som har noterats inför det framtida arbetet

- Många synpunkter som har kommit in är mycket relevanta, men har inte lett till någon förändring av det material som var ute på samråd. Dessa synpunkter grupperas nedan och besvaras. Många av frågorna berörs också i avsnittet "Inför nästa förvaltningscykel" i förvaltningsplanen.
- Många vill vara med i fortsatt arbete, och detta noterar vattenmyndigheterna tacksamt.
- Det har kommit in synpunkter på övervakningsnätverket, bland annat att det inte är heltäckande. Vattenmyndigheterna konstaterar att övervakningsnätverket kommer att ses över under kommande år för att göra övervakningen mer heltäckande och förbättra dataunderlaget för bedömningar.
- En del remissinstanser påtalar ett bristande samverkansarbete. Vattenmyndigheterna konstaterar att vi har strävat efter, men inte fullt ut lyckats med, att skapa engagemang och delaktighet. Detta arbete kommer att fortsätta i nästa förvaltningscykel. Likaså gäller det arbetet med vattenråd, där vattenmyndigheterna arbetar för långsiktiga lösningar.
- Synpunkter på VISS och Vattenkartan har rört bland annat att det är svårt att hitta och tolka informationen. Vattenmyndigheterna konstaterar att vi i VISS och Vattenkartan samlar all information om våra vattenförekomster, och att det pågår ett löpande arbete med att komplettera denna information. Vidare sker en löpande utveckling av den tekniska lösningen samt löpande arbete för att öka användarvänligheten.
- Flera remissinstanser anser att det behövs samordning mellan andra direktiv, Baltic Sea Action Plan, de svenska miljömålen med mera. Vattenmyndigheterna konstaterar att vi har samma uppfattning och att vi arbetar för en ökad samverkan, samarbete och koordinering i dessa frågor.
- Slutligen kan konstateras att vattenmyndigheterna arbetar kontinuerligt för att samordna arbetet mellan distrikten. De naturgivna förutsättningarna skiljer sig dock vilket gör att det kan finnas och kommer att finnas vissa olikheter mellan distrikten.
- Någon remissinstans anser att det finns för många vattenförekomster i Sverige. Vattenmyndigheterna konstaterar att vattenförekomstindelningen ses över kontinuerligt.

Synpunkter som inte har beaktas

En del synpunkter som har kommit in berör frågor som vattenmyndigheten inte kan påverka eller inte är relevanta för förändring i samrådsdokumenten. En sammanfattning av dessa synpunkter följer nedan med en förklaring till varför dessa synpunkter inte har beaktats.

- Några remissinstanser anser att remisstiden har varit för kort eller att beslutsdatum måste flyttas fram. En del anser att den första förvaltningscykel ska ses som en försöksomgång. Remisstiden, tidsplanen och arbetet följer de krav som finns i vattenförvaltningsförordningen.
- En del remissvar anser att det är fel att besluten fattas av vattendelegationerna, att det inte finns något politiskt inflytande i beslutsprocessen och det är inte heller möjligt att överklaga besluten. Vattendelegationen är utsedd av regeringen, och dess befogenheter finns i vattenförvaltningsförordningen samt förordning med länsstyrelseinstruktion.
- Många har synpunkter på implementeringen av ramdirektivet i den svenska lagstiftningen. Flertalet kommuner har också synpunkter på att förslagen strider mot kommunernas självbestämmande. Dessa synpunkter är en fråga för regering och riksdag. Se även kommentar under synpunkter på miljö kvalitetsnormer.
- Klimatfrågan är en komplex fråga och arbetet med att inkludera denna i vattenförvaltningsarbetet kommer att utvecklas under nästa förvaltningscykel.
- Översvämningsproblematiken och miljöeffekter av översvämningar är inte huvudsyftet med vattendirektivet och har därför inte beaktats inom åtgärdsprogrammet. Översvämningsproblematiken hanteras inom översvämningsdirektivet, vilket Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ansvarar för. MSB föreslår en strategi med rättslig reglering av ett genomförande kopplat till vattenförvaltningen.

Sammanställning av synpunkter på Förslag till miljö kvalitetsnormer och hur de har beaktats

Generellt om inkomna synpunkter

Omkring 25 procent av de inkomna remissynpunkterna har berört förslag till miljö kvalitetsnormer. Majoriteten av de inkomna remissynpunkterna har varit övergripande synpunkter på nationell nivå och endast en mindre del av det totala antalet inkomna synpunkter har riktats på distriktsnivå. De synpunkter som inkommit på lokal nivå har nästan enbart varit synpunkter på statusklassningen, dvs underlaget till fastställande av miljö kvalitetsnormerna.

Vattenmyndigheten har fått in en mängd synpunkter som berört miljö kvalitetsnormernas rättsliga status. Flera remissinstanser har ifrågasatt Sveriges val av rättsligt bindande miljö kvalitetsnormer och har menat att Sverige med detta system skulle ha överimplementerat ramdirektivet för vatten. Flera remissinstanser har haft synpunkter på Naturvårdsverkets bedömningsgrunder som Vattenmyndigheten använt sig av vid klassning av vattenförekomstens status. Bedömningsgrunderna har ansetts som svåra och komplicerade att tillämpa. Kritik har även framförts på att statusklassningarna och bakomliggande dataunderlag är bristfälligt och otydligt.

Vattenmyndigheten har också fått ett stort antal synpunkter på icke-försämringskravet. Flera remissinstanser har ansett att icke-försämringskravet som självständig regel är otydlig och svårtolkad. Gällande hantering av undantag har kritik riktats mot att Vattenmyndigheten inte utnyttjat möjligheten att besluta om undantag i tillräcklig omfattning. Synpunkter kopplade till frågan om kraftigt modifierade vatten (KMV) har också belysts i remissvaren. Synpunkterna kopplat till KMV har primärt handlat om hur vattenmyndigheten hanterat begreppet KMV samt kriterier för utpekandet av dessa.

Avslutningsvis har det också inkommit synpunkter på att dokumentet om miljö kvalitetsnormer till sin utformning är otydligt, att texterna måste förenklas, förtydligas och samordnas mellan distrikten.

Förändringar som har genomförts

Samrådsdokumentet för miljö kvalitetsnormer har ersatts av en föreskrift för miljö kvalitetsnormer. Detta beror delvis på att vi fått in synpunkter på att det inte är tydligt vad beslutet om normer innefattar och delvis på att vattenmyndigheten har fått i uppdrag att besluta om miljö kvalitetsnormer i föreskriftsform.

- De beskrivande texterna i förslagsdokumentet har flyttats över till förvaltningsplanen.
- Texterna om miljö kvalitetsnormer i förvaltningsplanen har också bearbetats för att få en ökad tydlighet, enhetlighet mellan distrikten samt bättre läsbarhet.

- Föreskriften består av en inledande textdel, med övergripande bestämmelser följt av ett tabellverk som anger vilka miljö kvalitetsnormer som har beslutats för respektive vattenförekomst.
- I de tabeller som ingår i beslutet redovisas det vilken nuvarande status eller potential som samtliga vattenförekomster har, samt de miljö kvalitetsnormer och andra bestämmelser som gäller.
- Vattenmyndigheten har valt att exkludera kvicksilver i dessa tabeller eftersom kvicksilver med dess utbredda problematik i Sverige fått ett undantag i form av ett mindre strängt krav. Att i detta fall redovisa kvicksilver i tabellen skulle medföra att majoriteten av våra vattenförekomster skulle bli rödmarkerade (på grund av att det inte uppnår god kemisk status) vilket vattenmyndigheten anser olyckligt ur ett pedagogiskt perspektiv.

Kriterierna för urvalet av kraftigt modifierade vatten p.g.a. vattenkraftverk varierade mellan distrikten i samrådsmaterialet men efter remissen har distriktet enats om gemensamma kriterier. De vatten som inte föreslås bli kraftigt modifierade vatten men som uppfyller de urvalskriterier som finns i Naturvårdsverkets förslag till handbok kallas preliminärt kraftigt modifierade vatten (tidigare potentiellt kraftigt modifierade) och får ett undantag med tidsfrist till 2021 då det krävs mer utredning för att kunna bestämma om dessa även ska vara kraftigt modifierade på sikt. För Västerhavet innebär det med dessa kriterier att vi nu har 45 stycken kraftigt modifierade vatten jämfört med 2 stycken i samrådsmaterialet. Förändringen innebär möjligtvis en avvikelse från vattenförvaltningsförordningen. Det finns nu emellertid en nationell enighet kring kriterierna för kraftigt modifierade vatten och ekologisk potential vilket bedömts vara av stor vikt. Det är också klart uttalat att dessa definitioner och begrepp måste utvecklas i samarbete med berörda myndigheter och aktörer under kommande cykel i syfte att uppfylla vattenförvaltningsförordningen.

Vidare kommer **icke-försämringskravet** att utgå som en självständig bestämmelse, eftersom det kan anses att det redan finns i miljö kvalitetsnormsbegreppet och därmed som juridiskt bindande krav.

Vad gäller **undantag** har synpunkter kommit in om att man endast får redovisa undantag på den totala statusen och inte på kvalitetsfaktornivå eller parameter-nivå.

- Vattenmyndigheterna har enats om att sätta undantag för norm för ekologisk status på den totala ekologiska statusen men att ha kvar undantag på ämnesnivå för kemisk statusen. För Västerhavet innebär detta att motivet till undantag inte syns i beslutstabellen utan att man får gå in i databasen VISS för att få den informationen.
- Vattenmyndigheten har valt att, för ekologisk status, föreskriva undantag enbart på statusnivå, dvs. inte på parameter/kvalitetsfaktornivå. För kemisk status (både yt- och grundvatten) föreskrivs undantag på kvalitetsfaktornivå (ex. kadmium).
- Mindre stränga krav har tillämpats restriktivt.

- För grundvatten har vattenmyndigheten valt att fastställa miljökvalitetsnormer för samtliga grundvattenförekomster.
- Vattenmyndigheten har tagit bort listan med de särskilt förorenade ämnen och dess föreslagna klassgränser eftersom det lätt kan misstolkas att listan gäller generellt i alla vattenförekomster. Vattenmyndigheten har istället fastställt klassgränser för de särskilt förorenade ämnena för de vattenförekomster där det förekommer sådana. I Västerhavet anser vi inte att vi har tillräckligt med underlag för att kunna peka ut vattenförekomster som har utsläpp av betydande mängd och vilka ämnen det gäller utan att vi måste arbeta vidare med detta under nästa cykel.

I vissa fall har synpunkter på statusklassningar föranlett justering av status och därmed också av miljökvalitetsnormen, se nedan.

Synpunkter som har noteras inför det framtida arbetet

Många synpunkter som har kommit in är mycket relevanta, men har inte lett till någon förändring av det material som var ute på samråd. Många av frågorna berörs också i avsnittet ”Inför nästa förvaltningscykel” i förvaltningsplanen. Bland annat kommer vattenmyndigheten under nästa cykel att arbeta vidare med att kvalitetssäkra statusklassningarna och därmed normerna, fastställande av kraftigt modifierade vatten och de särskilt förorenande ämnena.

Synpunkter som inte har beaktats

En del synpunkter som har kommit in berör frågor som vattenmyndigheten inte kan påverka eller som inte är relevanta för förändring i samrådsdokumenten.

Flera remissinstanser har ifrågasatt Sveriges val av **rättsligt bindande miljökvalitetsnormer** och har menat att Sverige med detta system skulle ha överimplementerat EG:s ramdirektiv för vatten. Ramdirektivet för vatten innebär en skyldighet för medlemsstaterna att vidta åtgärder i syfte att uppnå god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus i alla naturliga ytvattenförekomster. Det är uttryckligen reglerat i direktivet i vilka fall medlemsstaterna får uppnå god ekologisk status senare än 2015 eller nöja sig med en lägre kravnivå. Det finns ingen bestämmelse i direktivet som medger att medlemsstaterna anger som kravnivå att god ekologisk status bör uppnås. Mot den bakgrunden kan det inte betraktas som en överimplementering av direktivet att föreskriva som miljökvalitetsnorm att god ekologisk status ska uppnås senast 2015 (i normalfallet).

De svenska bestämmelserna om fastställande av kvalitetskrav (dvs. miljökvalitetsnormer) inom vattenmyndigheternas ansvarsområde innebär ett klart och tydligt åliggande för vattenmyndigheterna att formulera miljökvalitetsnormerna för ekologisk status så att god ekologisk status uppnås i alla naturliga ytvattenförekomster (om inte någon undantagsbestämmelse är tillämplig). Det ger inte något utrymme för att bara föreskriva att god ekologisk status bör uppnås.

Bedömningsgrunderna för klassning av vattenförekomster har ansetts som svåra och komplicerade att tillämpa och det har framförts att de behöver förenklas och göras mer transparenta. Eftersom det är Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning som utvecklar bedömningsgrunder och vägledning för statusklassning har vattenmyndigheten inte kunnat beakta dessa synpunkter.

Sammanställning av synpunkter på Förslag till åtgärdsprogram och hur de har beaktats, samt särskild sammanställning enligt 6 kap. 16 § miljöbalken

Utöver kraven i miljöbalken om en sammanställning av samrådssynpunkter och hur de beaktas ska, enligt 6 kap. 16 § miljöbalken, vattenmyndigheten redovisa hur miljöaspekterna har integrerats i åtgärdsprogrammet, skälen till att åtgärdsprogrammet har antagits istället för det alternativ som varit föremål för övervägande, samt de åtgärder som avses att vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som åtgärdsprogrammet medför. Nedan följer, förutom en sammanfattning av synpunkter på förslag till åtgärdsprogram och förslag till miljökonsekvensbeskrivning, även en redogörelse av ovan nämnda krav på redovisning. Därför skiljer sig nedanstående sammanställning ifrån de för förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer och miljökonsekvensbeskrivning.

Generellt om inkomna synpunkter

Flertalet av samrådsyttrandena lämnar synpunkter på åtgärdsprogrammet, såväl vad gäller de föreslagna åtgärderna som myndigheter och kommuner ska genomföra, som konsekvensanalysen. Huvuddelen av synpunkterna är kritiska till åtgärdsprogrammet, några vill ha ett kraftfullare åtgärdsprogram.

Många anser att åtgärdsprogrammets struktur är oklar och det är även oklart vad som är åtgärderna. Många anser även att valet av övergripande åtgärder som riktar sig till myndigheter och kommuner är otydligt och oprecist, och därmed inte kommer att genomföras. I flertalet yttranden från bland annat olika myndigheter ser man att kopplingen mellan åtgärder och deras effekt på normerna behöver tydliggöras. Flera yttranden anser emellertid att det är ett bra vägval att utforma övergripande åtgärder för att åtgärdsprogrammet inte ska peka ut enskilda verksamhetsutövare eller områden. Flera ifrågasätter även om det behövs fler åtgärder med hänsyn till att vi har bra vatten, och att åtgärder kan få konsekvenser för samhälle, företag och enskilda samt medföra höga kostnader. Några anser istället att det krävs ett effektivare åtgärdsarbete för att komma tillrätta med den omfattande påverkan. De flesta anser att staten måste finansiera hela arbetet i betydligt högre omfattning. Ett flertal remissinstanser tycker att vattenmyndigheten borde ha beskrivit konflikter mellan olika samhällsintressen.

Många lämnar synpunkter på enskilda åtgärder, och de åtgärder som riktas mot miljöproblemen övergödning och fysiska störningar har kommenterats mest. Det är även för dessa miljöproblem som Vattenmyndigheten har noterat störst åtgärdsbehov.

Flertalet yttranden anser att konsekvensanalysen är alltför övergripande och inte redovisar konsekvensen för samhället, företag och enskilda. De efterlyser

en bättre och tydligare kostnadsanalys, och att det saknas en kostnadseffektivitetsanalys. Av dessa synpunkter framgår även att de inte kan följa en ”röd tråd” mellan miljöproblem, valet av åtgärder, åtgärderna, myndigheter och kommuners ansvar samt konsekvenser och kostnader.

Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska Undersökning och Statens Jordbruksverk har begärt att åtgärdsprogrammet prövas av regeringen.

Sammanfattning av synpunkter på åtgärdsprogrammet

Flera av synpunkterna berör den **övergripande disposition av åtgärdsprogrammet**, där det är otydligt vad som är åtgärder respektive vad som är konsekvensanalys och beskrivningar. Bidragande till otydligheten är även att vattenmyndigheterna har något olika disposition, vilket många nationella organisationer har påpekat.

Det finns ett flertal synpunkter som har koppling till den **juridiska konstruktionen i lagstiftningen**, vattenmyndighetens mandat, utformning av åtgärdsprogrammet i förhållande till miljö kvalitetsnormer och vem som ska göra vad till när. Olika yttranden menar att åtgärdsprogrammet ska peka ut den faktiska detaljerade åtgärden som myndighet eller kommun ska genomföra, medan andra yttranden menar att det inte ska peka ut enskilda åtgärder eller verksamhetsutövare utan snarare hållas på en generell nivå relativt miljöproblemen och vattenförekomsterna.

Vilken **ambitionsnivå åtgärdsprogrammet ska ha** varierar mellan yttrandena. I de flesta fall är synpunkterna allmänna och relaterar inte till vattenstatus och föreslagna miljö kvalitetsnormer. Många yttranden stödjer vattendirektivets och vattenförvaltningens mål och syften, men anser samtidigt att det inte ska genomföras åtgärder som kan påverka nuvarande samhälle, företag och enskilda. Genomgående anser man också att det medför för höga kostnader att förbättra vattenmiljön. Några yttranden anser emellertid att god vattenstatus är en central fråga i samhället, och det krävs mera åtgärder och resurser för att komma dit. Ett mönster är också att lokala myndigheter förväntar sig resurser, underlag och styrning från nationellt håll, medan nationella organisationer förväntar sig att fler åtgärder ska utföras lokalt.

Åtgärdsprogrammets åtgärder som riktar sig till myndigheter och kommuner har kommenterats av de flesta yttrandena. Dels finner myndigheter och kommuner det svårt att koppla sitt ansvar för åtgärden till rätt vattenförekomst och påverkansfaktorer, och anser att vattenmyndigheterna måste tydliggöra hur det ska tolkas. Många andra yttranden anser också att det är otydligt vad som blir de faktiska åtgärderna utav de 40 föreslagna och generella åtgärderna.

- Åtgärdsprogrammets generella krav på åtgärder mot **försurning** genom ökad styrning via den nationella kalkningsplanen till påverkade vattenförekomster, avstyrks av Naturvårdsverket som menar att det ska kalkas mindre och att åtgärden inte minskar påverkansfaktorerna. Andra yttranden stöder åtgärden.

- Åtgärdsprogrammet föreslår flera åtgärder mot **övergödning** som riktar sig till såväl nationella och regionala myndigheter samt kommuner, och berör alla sektorer som bidrar till övergödningen. De flesta anser att det behövs åtgärder, men de ser inte hur vattenmyndigheternas förslag ska kunna bidra till detta då det inte är preciserat vilka insatser som behövs. Några yttranden lämnar förslag på alternativa eller ytterligare åtgärder som behöver genomföras, men anger inte vem som ska ansvara för dessa. Jordbruksverket anser att åtgärdsprogrammen saknar geografisk upplösning och tillhörande konsekvensanalyser. Jordbruksverket anser vidare att det är viktigt att åtgärderna är genomförbara och går att följa upp, och verket har lämnat förslag på förändringar av åtgärdsförslagen. Generellt är jordbruksnäringen emot ökade krav på åtgärder inom jordbrukets övergödningstillförsel, särskilt om det medför verksamhetskostnader för den enskilde, medan tillsynsmyndigheter önskar tydligare regelverk. Angående avloppsvatten så anser de flesta VA-företrädarna att de har gjort tillräckliga insatser, vilket även industrin anser. Några myndigheter delar dessa synpunkter medan andra anser att det behövs ytterligare insatser. Kring enskilda avlopp anser de flesta att det behövs fler insatser, men inte överallt. Utsläpp från båtar avstyrks av Sjöfartsverket och Transportstyrelsen med hänsyn till befintligt regelverk och att frågorna är under utredning.
- Angående åtgärdsprogrammets förslag kring **främmande arter** framförs att en strategi är överlämnad till regeringen.
- Åtgärdsprogrammets förslag kring **fysisk påverkan** riktar sig till nationella och regionala myndigheter och har medfört många synpunkter rörande markavvattningsföretag och dammar, men i övrigt få kommentarer. De flesta synpunkterna anser att åtgärder som påverkar markavvattningen eller vattenkraftproduktionen inte får genomföras, medan några synpunkter framför att det behövs för bättre vattenmiljöer.
- Åtgärdsprogrammets förslag att kommunerna behöver **öka och förbättra skyddet kring dricksvatten** har kommenterats i flera yttranden. De flesta synpunkterna påtalar vikten av ett bra skydd och att regelverket behöver stärkas kring de viktigaste vattnen, medan andra menar att skydd av dricksvatten inte får medföra intrång i verksamheten hos enskilda. Kommunerna, som ansvarar för inrättandet av vattenskyddsområden, har påtalat svårigheterna med att inrätta skyddsområden för alla vattentäkter fram till år 2015. Kommunerna ser även ett stort behov av tillskott i resurser om åtgärden skall bli genomförbar. Bland annat Livsmedelsverket påtalar vikten av att förena målen mellan ekologisk och kemisk status med mikrobiologisk status för säker vattenkvalitet. Socialstyrelsen framhåller att det behövs en helhetssyn på större vattentäkter och enskild vattenförsörjning.
- Åtgärdsprogrammets förslag kring bättre underlag för att bedöma konsekvenser och åtgärder kring **klimatförändringar, vattenresurser, vattenkvalitet, översvämning och torka** stöds av de som har yttrat sig om frågan.

- Åtgärdsprogrammet lämnar även förslag om **övergripande, administrativa och stödjande åtgärder** för vattenförvaltningsarbetet. De flesta yttranden ställer sig positiva till detta, men påpekar att det kommer att behöva preciseras och prioriteras i sin omfattning framöver. Bland annat Naturvårdsverket påtalar emellertid att styrning av miljöövervakning och vattenkontroll behöver övervägas innan dessa kan omsättas.

De flesta yttrandena menar att **konsekvensanalysen** inte tillräckligt väl beskriver konsekvenserna för samhället, företag eller enskilda. Det framförs även att vattenmyndigheterna disposition och beskrivningar har varit något olika vilket gör analyserna otydliga. Det finns en förväntan hos många av att konsekvensanalysen ska redovisa utfallet för fastighet, kommun, företag eller avrinningsområde, inte bara för vattendistriktet.

På motsvarande sätt anger de flesta att **kostnadskalkylerna** inte är fullständiga eller tillräckligt preciserade för att spegla kostnaderna för samhället, företag eller enskilda.

Många yttrande anser även att vattenmyndigheterna inte redovisar den mest kostnadseffektiva åtgärds kombinationen, eller att föreslagna åtgärder inte är analyserade som de mest kostnadseffektiva. Andra menar även att det inte går att beräkna om det är kostnadseffektiva åtgärder.

Många yttranden påtalar behovet av **samverkan och samordning** när åtgärder ska omsättas av flera myndigheter och kommuner inom samma avrinningsområde. Det finns uttalade önskemål om att nationella myndigheter och länsstyrelser måste ta på sig ett samordningsansvar.

Det påtalas även att det **behövs vägledning** kring åtgärderna av vattenmyndigheterna och tillsynsvägläggande myndigheter, och även juridisk vägledning kring miljö kvalitetsnormer.

Genom den juridiska konstruktionen så finns det enligt vattenförvaltningsförordningen en möjlighet för myndigheter och kommuner att begära att åtgärdsprogrammet prövas av regeringen om åtgärdsprogrammet allvarligt avviker från bestämmelserna i lagstiftningen eller är i strid med annan lagstiftning. En sådan prövning har begärts av Naturvårdsverket och Sveriges Geologiska Undersökning som anser att åtgärdsprogrammet allvarligt avviker från bestämmelserna i lagstiftningen, och av Jordbruksverket som anser att det strider mot annan lagstiftning. Vattenmyndigheten har överlämnat åtgärdsprogrammet till regeringen för prövning.

Bedömning av rimliga alternativ till åtgärdsprogrammet

Innehållet och det formella utseendet när det gäller vattenförvaltningens åtgärdsprogram är på förhand delvis definierat i lagtexter varför det finns små möjligheter att inom miljöbedömningen förutsättningslöst belysa eventuella alternativ till ett åtgärdsprogram.

Ett alternativ som har kunnat uteslutas, men som det finns stöd för i vattenförvaltningsförordningen, är delåtgärdsprogram. Dessa kan till exempel göras för de delar av vattendistriktet där speciella åtgärder behövs eller för en sektor, en fråga eller en vattentyp som beaktar särskilda aspekter på vattenmiljöförvaltningen. Av tids- och resursskäl har detta inte varit möjligt, både åtgärdsprogram och förvaltningsplan är gjorda utifrån distriktets mer övergripande perspektiv. Dessutom saknas i dagsläget både tillräckligt detaljerad information och underlag inom många sakområden och sammanställningar av denna. Detta kommer att vara centralt i nästa vattenförvaltningscykel 2010-2015.

Valet av en översiktlig nivå på åtgärdsprogrammet, framför en mer detaljerad, har skett mot bakgrund av att vattenmyndigheten vill betona samverkan mellan de som kan komma att beröras av åtgärderna och myndigheter och kommuner. Ett sådant arbetssätt, där de som har bäst kunskap inom sina respektive arbetsområden kan komma till tals, bidrar till att de bästa lösningarna ur socialt och ekonomiskt perspektiv kommer fram. Sektorsansvaret gör när det gäller nationella myndigheter att det kommer att skapas liknande förutsättningar över landet för att hantera ett visst miljöproblem. Kommuner som omfattas av en åtgärder kommer genom det avrinningsområdesvisa perspektivet att arbeta med vattenförekomster som sträcker sig över administrativa gränser vilket öppnar för likartade lösningar på lokala miljöproblem.

Miljöbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen är av en jämförbar detaljeringsgrad som åtgärdsprogrammet och är därför översiktlig och generell i sin utformning. En mera fullständig bedömning av hur olika miljöaspekter samt de nationella, regionala och lokala miljö kvalitetsmålen påverkas bedöms kunna genomföras senare i samband med att mer platsspecifika åtgärder tas fram under nästa vattenförvaltningscykel. Det är således först när ett konkret åtgärdsförslag utformats för en bestämd plats, eller en serie åtgärder för ett lokalt/regionalt område, som det är möjligt att beskriva miljökonsekvenserna på mer detaljerad nivå i tid och rum.

Utöver det valda alternativet för åtgärdsprogrammet har miljöpåverkan bedömts för ett så kallat nollalternativ. Nollalternativet ska beskriva miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om åtgärdsprogrammet inte genomförs (6 kap. 12 § miljöbalken). Nollalternativet är således inte en beskrivning av aktuella förhållanden eller ett antagande att inga ytterligare åtgärder vidtas, utan inkluderar de åtgärder och de förändringar som kan förväntas genomföras även utan åtgärdsprogrammet. Det är alltså pågående och förväntat kommande miljöförbättrande arbete och åtgärder som har betydelse för vattenmiljön. Det handlar bland annat om tillämpning av befintlig miljölagstiftning och insatser för att nå de vattenanknutna miljö kvalitetsmålen.

Miljöaspekternas integrering i åtgärdsprogrammet

Åtgärdsprogrammet är inriktat mot utveckling och förbättring av naturresurser, specifikt vattenresurser, till skillnad mot vad som ofta är fallet nämligen explo-

atering/nyttjande av naturresurser. Det innebär att miljöaspekterna inte bara integreras i åtgärdsprogrammet, utan att hela åtgärdsprogrammet från början bygger på kunskap, data och information om främst vattnens miljöförhållanden.

Utifrån denna grundläggande förutsättning har åtgärdsprogrammet växt fram under 2008 och 2009, och olika miljöaspekter har integrerats, dvs såväl lagts till som tagits bort, när åtgärdsprogrammet successivt förbättrats. Särskilt stor vikt har här lagts vid synpunkter från samrådet 2009. Sammantaget har dock betydligt mer data, information och kunskap om vattnens miljöförhållanden i distriktet lagts till såväl åtgärdsprogram som miljökonsekvensbeskrivning än som tagits bort.

Förebyggande åtgärder samt övervakning och uppföljning

När konkreta åtgärder/projekt successivt blir aktuella enligt åtgärdsprogrammet under det fortsatta vattenförvaltningsarbetet och då utreds, projekteras, etc. på en mer lokal och platsspecifik nivå, så ska även förebyggande åtgärder för att motverka betydande negativ miljöpåverkan normalt tas med och beskrivas i dessa projekt. Detta ska även ske för projektspecifik miljöeffektuppföljning.

För de förslag till åtgärder som ska genomföras av myndigheter och kommuner, ingår det normalt även i deras utrednings- och utvecklingsarbete att föreslå förebyggande åtgärder för att motverka och minska risken för negativa miljöeffekter vid genomförandet. Uppföljning av dessa åtgärder sker i första hand genom löpande recipientkontroll och miljöövervakning samt i det kontinuerligt pågående vattenförvaltningsarbetet, bl. a genom det årliga rapporteringskravet på myndigheter och kommuner.

Den miljöövervakningen som bedrivs idag av många aktörer på olika geografiska nivåer kommer successivt att utvecklas i riktning mot vattenförvaltningens behov och därmed bli alltmer användbar i det sammanhanget. Detta utvecklas i detalj i vattenförvaltningens kommande övervakningsprogram.

Förändringar som har genomförts

Vattenmyndigheten har övervägt alla synpunkter, arbetat intensivt i dialog med övriga vattenmyndigheter, genomfört dialogmöten med representanter för flera myndigheter och andra intressenter och presenterat övervägandena för vatten-delegationen.

Regeringen har lämnat begäran om prövning av åtgärdsprogrammet utan åtgärd. Mot bakgrund av inkomna synpunkter och de förbättrande åtgärder vattenmyndigheten åtagit sig att genomföra finner regeringen att åtgärdsprogrammet inte alvarligt avviker från vattenförvaltningsförordningen. I sitt beslut understryker regeringen vikten av att åtgärdsprogrammet har hög acceptans, är trovärdigt och väl förankrat. Mot bakgrund av inkommen kritik finner regeringen att det kan finnas skäl för att ompröva åtgärdsprogrammet efter en kortare tid än sex år. Man understryker också möjligheten att utveckla delåt-

gårdsprogram för mer preciserade åtgärder i begränsade områden och att sådana bör kunna utvecklas inom 2 år.

Vattenmyndigheten bedömer generellt att åtgärdsprogrammet inte kan ändras i sin grundläggande och övergripande form, vilket flera yttranden har begärt, för då krävs ett nytt samråd om åtgärdsprogrammet.

Vattenmyndigheten har, tillsammans med de andra vattenmyndigheterna, **omarbetat åtgärdsprogrammets disposition och harmoniserat innehållet** så långt möjligt. Åtgärdsprogrammet har renodlats för att skapa tyngdpunkten i åtgärder och dess konsekvenser. Detta innebär bland annat att miljöproblembeskrivningarna flyttats över till förvaltningsplanen.

Det andra delen av tydliggörandet har handlat om att **fördjupa och utveckla konsekvensanalysen** så att den bättre bemöter frågeställningar i inkomna yttranden. Det har dock funnits en begränsning i vad som är möjligt med hänsyn till bristande kunskapsunderlag och avsaknad av beräkningsmetoder för exempelvis omvandling av miljövärden till monetära nyttor eller en prispolitik för vattentjänster. Åtgärdsprogrammet har även kompletterats i vissa avseenden för att tydligare redovisa de krav som finns i lagstiftningen på åtgärdsprogrammet.

Ambitionsnivån för åtgärdsprogrammet bestäms av miljökvalitetsnormerna. Generellt har vattenmyndigheten tillämpat många tidsundantag, vilket medför en längre tid för att uppnå miljökvalitetsnormerna, men kräver samma omfattning på åtgärderna för att nå god status. Vattenmyndigheten kan idag inte dokumentera att det skulle vara tekniskt omöjligt utom för enstaka vattenförekomster eller kemiska ämnen, och inga yttranden har kunnat påvisa det. Konsekvensen av att nå god status måste påverka nuvarande samhälle, företag och enskilda för att ge resultat. Däremot är påverkan på dessa beroende av vilken metod som väljs. Vattenmyndigheterna väljer inte åtgärdsmetod, det skulle begränsa utvecklingen av metoder och därmed inte vara en adaptiv vattenförvaltning. Olika metoder är tillämpliga i olika miljöer, därför medför metodvalet olika kostnader för att nå samma resultat. Det har även betydelse för kostnadseffektiviteten, vilket därmed blir ett relativt begrepp i åtgärdsprogrammet.

Åtgärdsprogrammets 40 åtgärder, riktade till myndigheter och kommuner, behålls i huvudsak med sin nuvarande inriktning. De flesta åtgärderna omformuleras efter olika synpunkter för att öppna för olika alternativ, tydliggöra innehållet och ansvaret för åtgärden.

- Åtgärdsprogrammets åtgärd mot **försurning** kvarstår men omformuleras.
- Åtgärdsprogrammets åtgärder mot **övergödning**, som riktar sig till såväl nationella och regionala myndigheter samt kommuner, bibehålls men de flesta omformuleras. Åtgärden till Sjöfartsverket om utsläpp av avloppsvatten från båtar tas emellertid bort. Vattenmyndigheten bedömer det vara tillräckligt med befintligt regelverk för en del av båtarna medan det pågår en utredning om andra båtars utsläpp.

- Åtgärdsprogrammets åtgärd kring **främmande arter** tas bort i avvaktan på regeringens ställningstagande till föreslagen strategi från Naturvårdsverket m fl myndigheter.
- Åtgärdsprogrammets åtgärder kring **fysisk påverkan** som riktar sig till nationella och regionala myndigheter kvarstår i huvudsak i sin nuvarande form men omformuleras delvis.
- Åtgärdsprogrammets åtgärder, riktade till kommunerna för behovet att **öka och förbättra skyddet kring dricksvatten**, kvarstår i huvudsak med sin nuvarande inriktning.
- Åtgärdsprogrammets åtgärder om **övergripande, administrativa, stödjande och bättre underlag** för vattenförvaltningsarbetet bibehålls i huvudsak i sin nuvarande form.

Konsekvensanalyserna omarbetas och harmoniseras så långt som möjligt mellan vattenmyndigheterna, genomfört och pågående åtgärdsarbete beskrivs och en bättre översikt av konsekvenserna för samhället, företag och enskilda görs. Vattenmyndigheten anser emellertid att det är en konsekvensanalys för vattendistriktet som ska redovisas, inte något detaljerat utfall för fastighet, kommun, företag eller avrinningsområde. Konflikter mellan olika samhällsintressen utvecklas i miljökonsekvensbeskrivningen av åtgärdsprogrammet och hör inte hemma i åtgärdsprogrammet.

Kostnadsanalyserna omarbetas och harmoniseras så långt som möjligt mellan vattenmyndigheterna. Kostnaderna för att förbättra vattenmiljön är beroende av många faktorer, varför det alltid kommer att vara svårt att beräkna dem. Att beräkna nyttovärdena av god vattenstatus är ännu svårare då vatten och vattenmiljö oftast inte är prissatt utan en kollektiv nytta med många intressen och nyttjande. Vatten är en central fråga för hela samhället, och kostnaderna för åtgärder är relativt begränsade i förhållande till de nyttovärden och ekonomiska tillgångar som skapas genom att använda vattenresurserna.

Kostnadseffektivitetsanalyserna omarbetas och harmoniseras så långt som möjligt mellan vattenmyndigheterna. Vattenmyndigheten anser att åtgärdsprogrammet redovisar den mest kostnadseffektiva åtgärds kombinationen för kartlagda miljöproblem inom vattendistriktet, givet de förutsättningar och regelverk som finns för att nå miljö kvalitetsnormerna. Vattenmyndigheten finner det inte meningsfullt att redovisa teoretiskt kostnadseffektiva åtgärder utanför uppdraget. De kostnadseffektiva åtgärderna kommer också att variera beroende av geografisk skala, sakfråga och målområde, vilket yttrandena visar. Det innebär även att myndigheter och kommuner behöver överväga vilka de kostnadseffektivaste åtgärderna är efter deras förutsättningar.

Vid genomförandet av åtgärdsprogrammet är det viktigt att nationella myndigheter och länsstyrelser tar ansvar för samverkan och samordning mellan olika organisationer.

Tillsynsvägledande myndigheter måste även ta ansvar för juridisk vägledning kring miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram. Vattenmyndigheterna avser att

stödja arbetet och utveckla olika underlag i samverkan med myndigheter och kommuner.

Synpunkter som har noteras inför det framtida arbetet

Samrådet 2009 har tillfört många synpunkter som beaktats eller delvis beaktats vid revideringen av åtgärdsprogrammet. Många synpunkter på bland annat utformning, underlag, åtgärder och åtgärdsutformning och konsekvensanalys har inte beaktats eller kunnat beaktas av olika anledningar, men kommer till olika delar att tas med till den andra förvaltningscykeln. Vattenmyndigheten är medveten om att det finns ett stort behov av mer data, information och kunskap om vattens miljöförhållanden inom vattendistriktet, och att detta behöver utvecklas under kommande år.

Skogens miljöeffekter har bara till en liten del behandlats i åtgärdsprogrammet och detta kommer att utvecklas kommande cykel. Samma gäller för mikrobiell påverkan och påverkan från parasiter på vattenförekomster som utgör råvatten för dricksvatten.

Synpunkter som inte har beaktats

En del synpunkter som har kommit in berör frågor som vattenmyndigheten inte kan påverka eller inte är relevanta för förändring i samrådsdokumenten.

Lagstiftningens utformning och vattenmyndighetens mandat är inte frågor som vattenmyndigheten kan förändra, och det gäller även när besluten ska fastställas. Vattenmyndigheten har försökt förtydliga utformningen av åtgärdsprogrammet så att det framgår att det är miljökvalitetsnormerna som ska bibehållas eller uppnås. Vattenmyndigheten arbetar med att förbättra kunskapsunderlaget framöver för att tydliggöra miljöproblemen för olika vattenförekomster och avrinningsområden. Vattenmyndigheten har i nuläget bedömt att ett sådant underlag bara skulle göra åtgärdsprogrammet svårläst och att inkludera flera hundra sidor vilket skulle göra det onödigt omfattande. Det är myndigheter eller kommuner som ska genomföra åtgärderna och det kommer att krävas en fortsatt dialog för att peka ut de faktiska detaljerade åtgärderna samt utveckling av kompletterande underlag.

Många synpunkter handlar även om att vattenmyndigheten borde ha redogjort för en **prioriteringsgrund mellan åtgärder och olika miljöproblem**. Vattenmyndigheten har miljökvalitetsnormerna och miljöproblemen som utgångspunkt i framtagandet av åtgärder. Med denna utgångspunkt så finns det begränsade möjligheter att prioritera mellan normer eller miljöproblem. Om myndigheter eller kommuner behöver stöd i sina prioriteringar kan vattenmyndigheterna däremot finnas som stöd i processen eller planläggningen.

Sammanställning av synpunkter på Förslag till miljökonsekvensbeskrivning och hur de har beaktats:

Generellt om inkomna synpunkter

Vattenmyndigheten har under perioden mars t o m augusti 2009 haft samråd om vattenförvaltningens förslag till miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljökonsekvensbeskrivning (MKB). I Västerhavets vattendistrikt har xxx yttranden inkommit med synpunkter på MKB:n. Efter samråd tidens utgång har vattenmyndigheten gått igenom alla samrådsyttranden samt tagit ställning till och sammanställt alla synpunkter som återfinns i yttrandena.

Huvuddelen av synpunkterna på MKB:n är kritiska. Det finns remissinstanser som menar att MKB:n är alltför övergripande och inte redovisar miljökonsekvenser för samhället, företag och enskilda. Man saknar också detaljerade redovisningar av effekter på olika miljöaspekter och andra miljökvalitetsmål än de direkt vattenanknutna. Men det har också framförts synpunkter om att MKB:n behöver förenklas för att vara läsbar för en bredare allmänhet. Vanligt är dock att man efterlyser bättre och tydligare redovisningar bland annat på vilka grunder vattenmyndigheterna gjort de olika bedömningarna samt avgränsningen av miljöbedömningen. Det framförs också synpunkter på att dokumentet är rörigt och svårläst, att tabellerna är inkonsekventa och att det är onödigt stora skillnader mellan de olika distriktens dokument.

Många remissinstanser har påpekat att vattenmyndigheternas förslag till MKB inte är kompletta med avseende på kraven i 6 kap. miljöbalken och MKB-förordningen. Bland annat påpekar Naturvårdsverket att vattenmyndigheterna blandar ihop miljöaspekterna med miljökvalitetsmålen. Andra brister som uppmärksammas är att beskrivningen av miljöbedömningsprocessen är otillräcklig, att det saknas en redogörelse för behovsbedömningen, att avgränsningen är ofullständig, att det saknas redovisning av rimliga alternativ till valt ÅP och att det saknas beskrivning av miljöförhållandena i de områden som kan komma att påverkas betydligt.

En annan vanligt förekommande synpunkt är att MKB:n istället för att beskriva konsekvenserna för miljöaspekter och miljökvalitetsmål bör beskriva om och i vilken utsträckning ÅP förväntas medföra att miljökvalitetsnormerna uppfylls.

Flera remissinstanser, framförallt företrädare för vattenkraftsintressen, har framfört synpunkter på att vattenmyndigheternas avgränsade bort miljöaspekten klimatfaktorer i de tidiga skedena av miljöbedömningsprocessen är felaktigt eftersom det inte kan uteslutas att ÅP kan medföra betydande miljöpåverkan för den aspekten.

Ett stort antal synpunkter pekar på att förslaget till MKB i allt för liten utsträckning redovisar sekundära och kumulativa effekter av ÅP för olika miljöaspekter och miljö kvalitetsmål, men också samhällsintressen som ligger utanför dessa. Flera av synpunkterna ger exempel på till exempel tänkbara sekundära effekter varav flera är detaljrika och kopplar både till specifika förutsättningar för olika miljöaspekter/miljömål/samhällsintressen och till specifika lokala geografiska förutsättningar. Det framförs också synpunkter på att det saknas redogörelser för konflikter som kan uppstå bland annat mellan miljöaspekter på grund av åtgärder i ÅP. Även dessa innehåller exempel.

Flera remissinstanser efterfrågar också en avvägning mellan olika samhällsintressen och EU-direktiv. Vanligast är att MKB:n inte väger kraven i ramdirektivet för vatten mot direktivet om främjande av energi från förnybara energikällor eller att MKB:n inte väger kraven på god status i vattenförekomsterna mot eventuell förlust av inhemsk och lokal produktion av livsmedel inom jordbruket.

Det har inkommit yttranden med synpunkter på MKB:n från flera remissinstanser som bara verkar inom Västerhavets vattendistrikt, till exempel kommuner. En del av de aktörer som verkar över distriktsgränserna och i vissa fall i hela landet har också valt att ställa sina yttranden direkt till vart och ett av distrikten. De har alltså inte gjort samlade yttranden ställt till samtliga vattenmyndigheter utan yttrandet som inkommit till Västerhavets vattendistrikt är specifikt.

Synpunkterna i dessa yttranden som rör MKB:n är dock av generell karaktär, det vill säga de är applicerbara på samtliga vattendistrikts förslag på MKB. Många av synpunkterna på MKB:n som framförs av dessa instanser är dessutom samma eller mycket snarlika som de synpunkter som nationella remissinstanser framfört. Den enda synpunkten som framförts och som går att särskilja som specifik för Västerhavets vattendistrikt är att MKB:n för vårt distrikt saknar kartor och andra illustrationer.

Förändringar som har genomförts

Vattenmyndigheten har övervägt alla synpunkter, arbetat intensivt i dialog med övriga vattenmyndigheter, genomfört dialogmöten med representanter för flera myndigheter och andra intressenter och presenterat övervägandena för vatten-delegationen.

Lagstiftningens utformning, vatten-delegationernas sammansättning och vattenmyndighetens mandat är inte frågor som vattenmyndigheten kan förändra då det är politiska frågor, och det gäller även när besluten ska fastställas. Detta anges nedan under ”Synpunkter som inte beaktas”.

Vattenmyndigheten har, tillsammans med de andra vattenmyndigheterna, omarbetat och reviderat hela MKB:s disposition och innehåll, samt harmoniserat detta så långt möjligt mellan distrikten så att struktur, kapitelindelning, m m är gemensamt. Även användningen och utformningen av tabeller och kartor

samordnas. Tabellen som redovisar miljöpåverkan för miljöaspekterna renodlas.

Miljöbedömningarna har omarbetats, utökats och harmoniserats så långt det är motiverat.

Vid revidering av MKB:n har vattenmyndigheterna fokuserat på att dokumentet ska uppfylla de krav som finns för myndigheters miljöbedömning av planer och program i 6 kap. miljöbalken och i MKB-förordningen genom att bland annat;

- ändra dokumentet så att det utgår från bedömning av betydande miljöpåverkan för utvalda miljöaspekter (6 kap. 12 § 2st. 6 p. miljöbalken) av ÅP
- lägga till en beskrivning av miljöbedömningsprocessen (6 kap. 12 § 2 st. 8 p. miljöbalken).
- lägga till en redogörelse av hur syftet med miljöbedömningen har uppfyllts.
- det lagts till en redogörelse av behovsbedömningen.
- utveckla avsnittet om förhållandet till andra planer och program.
- utveckla avsnittet om åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför (6 kap. 12 § 2 st. 9 p. miljöbalken).
- utveckla avsnittet om miljöförhållandena i de områden som kan antas påverkas betydligt (6 kap. 12 § 2 st. 3 p. miljöbalken).
- utveckla avsnittet om avgränsning och val av alternativ.

Med anledning av omfattande synpunkter har också miljöaspekterna klimatfaktorer och annat kulturarv tagits med i miljöbedömningsprocessen.

Synpunkter som har noteras inför det framtida arbetet

Samrådet 2009 har tillfört många synpunkter som beaktats eller delvis beaktats vid revideringen av MKB liksom vattenförvaltningens övriga produkter; Miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplan. Många synpunkter på bland annat utformning, underlag, etc. har inte beaktats eller kunnat beaktas av olika anledningar, men kommer till olika delar att noteras och tas med till den andra förvaltningscykeln. Vattenmyndigheten är medveten om att det finns ett stort behov av mer data, information och kunskap om vattens miljöförhållanden inom vattendistriktet, samhällets påverkan samt effektiva åtgärder, osv. och att detta behöver utvecklas under kommande år.

Vid genomförandet av vattenförvaltningens miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplan ställs krav på att de beaktas av många myndigheter och kommuner. Vattenmyndigheterna avser att stödja det arbetet kontinuerligt och successivt utveckla olika underlag i samverkan med dessa myndigheter och kommuner.

Synpunkter som inte har beaktats

En del synpunkter som har kommit in berör frågor som vattenmyndigheten inte kan påverka eller som inte är relevanta för förändring i samrådsdokumenten.

Flera remissinstanser efterfrågar en avvägning när mål för olika miljöaspekter står emot varandra och en konflikt uppstår, till exempel mellan klimatmål och mål för vattenkvalitet. Någon avvägning mellan miljökvalitetsmål kommer dock inte att göras då det också är en politisk fråga som vattenmyndigheten varken har till uppgift eller mandat att avgöra. Däremot har kapitlen utvecklats, och påverkan på miljöaspekterna och miljömålskonflikter beskrivs mer utförligt vilket delvis tillgodoser dessa synpunkter.

Synpunkter har inkommit på miljöbedömningens detaljeringsnivå. Vattenmyndigheten anser att det är en miljöbedömning för ett vattendistrikt som ska redovisas, inte en mer detaljerad sådan för fastighet, företag, kommun, eller avrinningsområde. MKB:s detaljeringsgrad är jämförbar med ÅP, dvs det går inte att göra MKB mer detaljerad än ÅP.

Synpunkter kring lagstiftningens utformning, vattendelegationernas sammansättning, beslutsdatum samt avvägning mellan motstridiga miljömål har inte beaktats eftersom vattenmyndigheten inte kan påverka dessa frågor.

Bilaga 1: Lista över de som har inkommit med remissynpunkter

En del remissinstanser har lämnat flera yttranden, detta visas inom parentes efter remissinstansen.

Centrala myndigheter och statliga verk

Banverket
Boverket
Energimyndigheten
Fiskeriverket
Jordbruksverket (1) (2)
Kammarkollegiet
KEMI
Livsmedelsverket
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Naturvårdsverket (delyttrande) (slutligt yttrande)
Rikssantikvarieämbetet
SGU
Sjöfartsverket
Skogsstyrelsen
SMHI
Socialstyrelsen
Transportstyrelsen, Sjöfartsavdelningen
Vägverket

Länsstyrelser och övriga regionala myndigheter

Länsstyrelsen i Dalarnas län
Länsstyrelsen i Hallands län
Länsstyrelsen i Jönköpings län (1) (2) Missiv
Länsstyrelsen Kronoberg (ÅP) (FP) (MKN)
Länsstyrelsen i Skåne län (1) (2)
Länsstyrelsen i Värmlands län (sammanställning)
Länsstyrelsen i Västernorrland
Länsstyrelsen i Västmanland (FP) (ÅP) (MKB) (MKN)
Länsstyrelsen i Örebro län
Vägverket region väst

Kommuner

Alingsås kommun (1) (2)
Arvika kommun
Bengtstors kommun
Bollebygds kommun
Borås Stad
Bjuvs kommun (1) (2)
Båstads kommun
Dals Ed kommun
Dalslands Miljökontor (1) (2)
Dalslands Miljönämnd
Degerfors kommun
Eda kommun
Eslövs kommun (1) (2)
Essunga kommun
Falkenbergs kommun (1) (2)
Falköpings kommun

Färgelanda kommun
Gislaveds kommun
Gnosjö kommun
Grums kommun
Grästorps kommun
Göteborgs Stad
Götene kommun
Halmstads kommun (FP) (MKB) (MKN) (ÅP)
Halmstad kommun enkät
Hammarö kommun
Helsingborg Stad
Härreda kommun (1) (2) (3) (4)
Herrljunga kommun
Hjo kommun
Hylte kommun
Höganäs kommun
Hörby kommun
Hörs kommun
Jönköpings kommun
Karlstad kommun (1) (2)
Kils kommun
Klippans kommun (1) (2) (3)
Kristinehamns kommun (1) (2)
Kungsbacka kommun
Kungälv kommun (1) (2) (3) (4) (5)
Laholms kommun
Lerums kommun
Lidköpings kommun (1) (2)
Ljungby kommun
Ludvika kommun
Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Strömstads kommun
Lysekils kommun (1) (2)
Malung och Sälens kommuner
Mariestads kommun
Marks kommun (1) (2)
Melleruds kommun
Mullsjö kommun
Mölnadal stad
Nässjö kommun (1) (2)
Orust kommun
Partille kommun
Perstorps kommun
Skövde kommun
Stenungsunds kommun
Strömstad kommun
Sunne kommun
Svalövs kommun
Svenljunga kommun
Säffle kommun (1) (2)
Tanums kommun
Tibro kommun
Tidaholms kommun
Tranemo kommun
Trollhättans Stad

Töreboda kommun
Uddevalla kommun
Ulricehamns kommun, kommunstyrelsen
Vaggeryds kommun (1) (2)
Vänersborgs kommun
Vansbro kommun (1) (2)
Vara kommun, samhällsbyggnad
Varbergs kommun
Vänersborgs kommun (1) (2)
Värnamo kommun
Växjö kommun
Åmåls kommun (1) (2)
Åstorps kommun (1) (2)
Åstorps kommun
Älmhults kommun
Ängelholms kommun (1) (2)
Öckerö kommun
Örkelljunga kommun

Vattenråd, vattenvårdsförbund eller vattenorganisation

Arbetsgrupp för bildande av vattenråd Bohuskusten
Bohuskustens vattenvårdsförbund
By- och Borgvikens vattenråd
Dalbergså-Holmsåns vattenråd
Dalslands kanals vattenråd/
vattenvårdsförbund
Gullmarns vattenråd
Gullspångsälvens vattenvårdsförbund
Göta Älvs vattenråd
Klarälvens vattenvårdsförbund
Kungsbackaåns vattenråd
Lagans vattenråd
Lygnerns vattenråd
Mölnadalens vattenråd
Nordvästskånes kustvattenkommitte
Ringsjöns vattenråd
Rönneåns vattenråd
Stensåns vattenråd
Stora Hästefjordens fiskevårdsförening (1) (2)
Suseåns vattenråd
Säveåns vattenråd
Tidans vattenvårdsförbund
Vegeåns vattendragsförbund
Viskans vattenråd
Vattenrådet för Vänerens sydöstra tillflöden
Vänerens vattenvårdsförbund/
vattenråd
Ätrans vattenråd

**Bransch- eller intresseorgani-
sation**

Avfall Sverige
Edsbygdens naturskyddsförening
Falkenbergens naturskyddsförening
Gesebols Byalag och Bydegårdsförening
Hallands vattenkraftförening
Jernkontoret
Jönköpings läns hembygdsförbund
Kommunförbundet Skåne
Kraftintressenter Alsterälven
Gullspångsälven
Kronobergs läns fiskevattenägarförbund
Kungsbacka Naturskyddsförening
Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), kompletterande yttr.(ÅP)
LRF Ljushult
LRF Bollebygd Gesebol
LRF Burseryd Sandvik
LRF Bäve Lane Ryr
LRF Dalstorp
LRF Degerfors
LRF Dalum Blidsberg Humla
LRF Fors/Rommele och Upphärad
LRF Fotskäl Tostared
LRF Frändefors
LRF Härryda södra skogsägarna
LRF Långhem
LRF Mellerud och Kroppefjälls avd
LRF Tranemo Mossebo
LRF By och Borgviksälvens vattenråd
LRF Bärfendalsälven
LRF Mölndal Lindome
LRF Grythyttan
LRF Horred
LRF kommungrupp Ale
LRF kommungrupp Alingsås
LRF kommungrupp Eslöv och Hörby
LRF kommungrupp Essunga
LRF kommungrupp Falköping (1) (2)
LRF kommungrupp Färgelanda
LRF kommungrupp Grästorp
LRF kommungrupp Helsingborg
LRF kommungrupp Herrljunga
LRF kommungrupp Jönköping
LRF kommungrupp Kungälv
LRF kommungrupp Laholm
LRF kommungrupp Lidköping
LRF kommungrupp Mariestad
LRF kommungrupp Mellerud
LRF kommungrupp Skövde

LRF kommungrupp Sjuhärad Tranemo
LRF kommungrupp Stenungsund
LRF kommungrupp Svenljunga
LRF kommungrupp Uddevalla
LRF kommungrupp Ulricehamn (1) (2)
LRF kommungrupp Varberg
LRF kommungrupp Vårgårda
LRF Kölabý
LRF Munkedal Svarteborg
LRF norra Dalsland och sydvästra Värmland
LRF Romelanda Kareby
LRF Skåne
LRF Slöan Tarmsälven Ekholmssjön och Kyrkebysjön
LRF Sotenäs
LRF Stengårdshult Valdshult
LRF Säveån
LRF Södra Näset
LRF Sörbygden
LRF Tvååker
LRF Uddevalla
LRF Ulricehamn Timmele
LRF Vara
LRF Väneren södra mellanskog
LRF Värmland
LRF Väse
LRF Västbo
LRF Västra Tunhem Gärdhem
LRF Årstad Abild Heberg
Blixtorp
LRF Årjämg
Mark och vattenägare i Sjönsjö Naturskyddsföreningen
Naturskyddsföreningen Lerum
Plast- och kemiföretagen
Region Skåne
Regionförbundet Jönköping
Regionförbundet Södra Småland
Skaraborgs Fiskevattenägarförbund
Skogsindustrierna
Skogsägarna Mellanskog ek för Södra skogsägarna Finnveden
Södra Skogsägarna Medlemsstaben
Södra skogsägarna Norra Halland
Södra skogsägarna Uricehamn
Sportfiskarna
Studieförbundet i Våxtorp
Svenska Jägareförbundet
Svensk Energi
Svenskt Näringsliv
Svenskt Vatten
Svensk Vattenkraftförening
Sveriges Jordägareförbund
Sveriges kommuner och länsting

Sveriges Textil och Modeföretag
Svenskt Växtskydd
SveMin
Teknikföretagen
VA-samverkan Skåne Nordost
Värmlands läns kalkningsförbund
WWF
Älvräddarna
Östmarks fiskevårdsområdesförening
Öxabäcks Bygdelag

Företag

Almedahl-Kinna AB
Bergvik Skog
Billeruds AB
E.ON (1)
E.ON (2)
Fortum (1)
Fortum (2)
Gelita Sweden AB
Gåsevadholms Fideikommiss AB
Himle kanalbolag nedre avd
Horsbäckens kanalbolag
Koberg Fideikommiss
Munksjö paper
Mölnebacka Kraft HB
NordicPaper Bäckhammar AB
NordicPaper Seffle AB/ NordicPaper Amotfors AB
Perstorp Specialty chemicals AB
Rambo
Rottneros Bruk
Södra SBO 948 Norra skaraborg
SKF Sverige AB
Skogsägarna Mellanskog
Statkraft
Stora Enso
Sweco Environment AB i Göteborg
Svenska Pappersbruket AB (1) (2)
Sydvatten
Sveaskog
Sävrens regleringsföretag
Vattenfall (FP) (MKN) (MKB, ÅP)
VEGAB
Waggeryds Cell AB

Privatpersoner

Privatpersoners yttrande finns diarieförda, och har behandlats tillsammans med övriga yttranden, men de listas inte här.